

DOĞAL AFETLERLE MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ VE KAPASİTE SORUNLARI: ESNEK ŞEHİR UYGULAMASI

Ali YEŞİLDAL¹

Geliş Tarihi: 12/03/2020

Kabul Tarihi: 24/04/2020

ÖZET

Günümüzde sel, deprem, ani sel, kuraklık, kasırga, toprak erozyonu ve toprak kayması gibi çeşitli düzensiz doğa olayları şehirleri etkileyen önemli doğal afetlerdir. Dünyada birçok ülke doğal felaketslere karşı savunmasızdır ve her yıl doğal felaketler, milyonlarca insanın hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu felaketler her yıl milyonlarca insana acı çektirmekte ve insan ölümlerine, hayvan kaybına, hastalıkların yayılmasına, açlığa, bitkilere, fiziksel ve ekonomik altyapıya zarar vermektedir. Bu açıdan doğal afetlerle daha etkin mücadele etmek amacıyla son yıllarda esnek şehir uygulaması hayata geçirilmektedir. 2010 yılında “*Kentleri Esnek Hale Getirmek-Benim Kentim Hazırlanmak*” başlıklı BM-ISDR kampanyasının başlatılmasından sonra, yerel yönetimlerin doğal afet riskinin azaltılmasına (DARA) daha fazla dahil olması ihtiyacının giderek arttığı görülmüştür. Bu amaçla birçok ülkede kampanyalar başlatılmış ve yerel yönetimlerden DARA kapsamında daha fazla faydalanmak için çeşitli sistemler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Doğa Afetler, Esnek Şehir

¹ Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kent Araştırmaları Merkezi, Daire Başkanı, ayesildal41@gmail.com, Orcid: 0000-0003-0927-7498

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

Role And Capacity Problems Of Local Governments In The Struggle Against Natural Disasters: Case Of Flexible City

ABSTRACT

Natural disasters are natural events that negatively affect socioeconomic life. Flood, earthquake, sudden flood, drought, hurricane, soil erosion and landslides are the irregular natural disasters affecting cities. Every year, these natural disasters seriously threaten people's family, social life and safety. They also bring fatal losses to economies and to the general environment of the country. Natural disasters can never be avoided, but their impacts can be mitigated by effective responses. Social work has become a well-known profession for people intervening in their vulnerability to natural and man-made disasters. In this conceptual article, the relevant intervention strategies and approaches for transforming the local capacities of local authorities to reduce the risk of natural disaster in the light of the social work profession are discussed.

Keywords: Local Governments, Nature Disasters, Flexible City

GİRİŞ

Doğal afetler sosyoekonomik hayatı olumsuz yönde etkileyen doğa olaylarıdır. Sel, deprem, ani sel, kuraklık, kasırga, toprak erozyonu ve toprak kayması gibi çeşitli düzensiz doğal afetler şehirleri etkileyen önemli doğal afetlerdir. Her yıl bu doğal felaketler insanların ailevi ve toplumsal yaşamını ve güvenliğini ciddi şekilde rahatsız etmektedir. Ayrıca ekonomiye ve ülkenin genel çevresine ölümcül zararlar getirirler. Doğal afetler hiçbir zaman önlenemez, ancak bunların zararları azaltılabilir.

Dünyada birçok ülke doğal felaketlere karşı savunmasızdır ve her yıl, doğal felaketler, milyonlarca insanın hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda dünyada birçok ülke her yıl yaşanan felaketlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu felaketler her yıl milyonlarca insana acı çektiren ve insan ölümlerine, hayvan kaybına, hastalıkların yayılmasına, açlığa, bitki örtüsüne, fiziksel ve ekonomik altyapıya zarar veren felaketlerdir. Örneğin kuraklık, birçok ülkenin tarımını olumsuz etkilemekte ve ürünlerin önemli bir kısmını yok ederek insanları açlığa, istikrarsızlığa ve güvensizliğe itmektedir.

Bu açıdan doğal afetlerle daha etkin mücadele etmek amacıyla son yıllarda esnek şehir uygulaması hayata geçirilmektedir. 2010 yılında “*Kentleri Esnek Hale Getirmek-Benim Kentimi Hazırlamak*” başlıklı BM-ISDR kampanyasının başlatılmasından sonra, yerel yönetimlerin afet riskinin azaltılmasına (ARA) katılması ihtiyacının giderek arttığı görülmüştür. Bu amaçla birçok ülkede kampanyalar başlatılmış ve yerel yönetimleri ARA’ya dahil etmek için çeşitli sistemler geliştirilmiştir. Yerel yönetimlerin afet yönetim süreçlerine katılımı, hayati önemdeki rollerini vurgulayan çeşitli araştırmacılar tarafından desteklenmiştir. Bu çalışmada yerel yönetimlerin doğal afet riskinin azaltılması konusunda yerel kapasitelerinin dönüştürülmesi için ilgili müdahale stratejileri ve esnek şehir uygulaması ele alınmaktadır.

1. DOĞAL AFETLERİN TANIMI, TÜRLERİ VE NEDENLERİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bir toplumda normal yaşam düzenini bozarak, can ve mal kayıplarına neden olan, insanların yanıt verme ve uyum sağlama kapasitesini aşarak, dış yardım gereksinimi doğuran, ekolojik olaylara afet denir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bir olayın doğal afet olarak nitelenmesini belirleyen en

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

önemli özellik, olay karşısında çaresiz kalan toplumun olayın sonuçları ile baş edememesi ve dış yardıma gereksinim duymasındır (Akdur, 2000: 1). Afetler, insan yaşamı için yeni bir fenomen değildir. Normal hayatta sık sık karşılaşılan bir gelişme olarak görülebilirler. Felaketler genellikle toplumların kendilerini ekonomik ve sosyal olarak nasıl örgütledikleri, toplumların ve devletin etkileşim şekilleri ve karar vericiler arasındaki ilişkilerin sürdürülme biçimlerinin sonuçları olarak tanımlanır. Yoksul ülkeler, doğal afetlere karşı en riskli olanlardır. Özellikle yoksulları risk altındaki bölgelerde yaşamaya zorlayan karmaşık sosyal, politik, kültürel ve ekonomik faktörlerden kaynaklanmaktadır (Kusumasari, Alam ve Siddiqui: 2010: 440).

Günümüzde doğal afetler kadar bu afetlerle mücadele de önemlidir. Afetlerle ilgili olarak afet müdahale ortamını karakterize eden ve afetlerle başa çıkmak için gereken yönetim yeteneklerini geliştiren taleplerin (dinamik ve gelişen koşullar, rol belirsizliği ve durumsal kısıtlamalar) belirlenmesi esastır. Bu açıdan yerel yönetimlerin acil durumların tüm aşamalarında faaliyetlerini gerçekleştirmek için sahip olması gereken mali, teknik, politik, kurumsal ve insan kaynakları kapasitelerini önceden belirlemek önemlidir. Bu kapasite, afet yönetiminde ihtiyaç duyulan iletişim, karar verme ve kurumlar arası koordinasyon konuları ile ilgilidir (Kusumasari, Alam ve Siddiqui: 2010: 440).

Doğal felaketler genellikle bir tehlike, mevcut olan savunmasızlık koşulları ve olası olumsuz sonuçları azaltmak ya da bunlarla başa çıkmak için yetersiz kapasite ya da önlemlerin bir araya gelmesi sonucu olarak tanımlanmaktadır (Ali, Hatta ve Azman, 2014: 35). Dünya nüfusunun yarısından fazlası artık karmaşık ve birbiriyle bağlantılı hizmetler ve yoğun insan yerleşimlerinden oluşan kentsel alanlarda yaşamaktadır (UN-ISDR, 2012: 9). Çevresel bozulma, hızlı kentleşme, sosyal marjinalleşme, nüfus yoğunluğu, afet hazırlık derecesi ve hafifletme önlemleri, gelişmekte olan ülkelerde afetle ilişkili yıkım ve ölüm oranlarını etkileyen başlıca faktörlerdir (McEntire, 1999: 352).

Afetler birçok farklı şekil alabilir ve kısa bir sürede meydana gelen yıkım günlerce veya haftalarca sürebilir. Kasırgalar, depremler ve tropik fırtınalar, büyüklüğü ve yıkıcı potansiyeli nedeniyle en güçlü doğal afetler arasında yer almaktadır. Kasırgalar nispeten kısa ama şiddetlidir; potansiyel olarak saatte 200 km'den fazla rüzgâra neden olmaktadır. Hem depremler hem de kasırgalar uyardan aniden ortaya çıkabilir ve büyük yıkımlara neden olabilirler.

Sel, doğal afetlerin en yaygın olanıdır ve sel baskınlarının sıklığı da dâhil olmak üzere çevremizdeki doğal sistemlerin anlaşılmasını gerektirir. Orman yangınları kuraklık durumunda daha yaygın olarak ortaya çıkar. Ayrıca gıda arzını etkileyen afetler de son derece maliyetli olabilir. Örneğin Amerikalı yetkililer, 1990'lı yıllarda Belçikalı kümes hayvanları endüstrisine isabet eden bir gıda kontaminasyonunun, ABD'nin 140 milyar doları aşan tarımsal ihracatını tehlikeye atabileceğini ifade etmektedirler (Hossain, 2011: 94).

Afetler insanlardan da kaynaklanabilir. Bunlar arasında tehlikeli madde acil durumları arasında kimyasal sızıntılar ve yeraltı suyu kirliliği bulunmaktadır. İşyeri yangınları daha yaygındır ve önemli maddi hasara ve yaşam kaybına neden olabilir. Topluluklar, hem insanlara hem de mülklere karşı şiddet uygulayan aşırılık yanlısı grupların oluşturduğu tehditlere karşı da savunmasızdır.

Yüksek riskli hedefler arasında askeri ve sivil tesisler, havaalanları, büyük şehirler ve yüksek profilli yapılar yer almaktadır. Siber-terörizm, bir hükümeti ya da halkını politik ya da sosyal amaçlarla tehdit etmek ya da zorlamak için yapılan bilgisayarlı ve ağlara karşı saldırıları içerir. Bu gibi durumlarda tedbirlerin niteliği ve kapsamı ön plana çıkmaktadır.

2. AFET YÖNETİM SİSTEMİ

Günümüzde ve gelecekte doğal afetler karşısında yapılabilecek en etkili hareket, bu afetlerin etkilerinden kurtulmak veya toplum üzerindeki etkilerini en aza indirmek için araştırmalar yapmak, çeşitli planlar geliştirmek ve bunları uygulamaya koymaktır (Erkal ve Değerliyurt, 2009: 151). Bu anlamda afet yönetimi kavramı afet sonucunu doğurabilecek olayların önlenmesi veya zararlarının azaltılması anlamına gelir. Bu açıdan afetlerle mücadelede birçok ülkede Afet Yönetim Sistemleri geliştirilmiştir. Afet

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

yönetimi, felaketleri önlemek ve hafifletmek için tüm mekanizmaların ve stratejilerin uygulanmasını içerir. Afet yönetiminin temel amacı, can ve mal kaybını azaltmaktır. Afet yönetimi, hem afet öncesi hem de afet sonrası felaketler de dâhil olmak üzere, felaketleri planlamak ve bunlara müdahale etmek için tüm yönleri kapsayan kolektif bir terimdir (Hossain,2011:92).

Afet yönetim sistemi işbirliği ve birlikte çalışabilirlik etkili afet yönetiminin temelleri olup, meydana gelen afetlerin tüm düzeylerindeki kilit paydaşlar arasında doğru, eleştirel, güncel ve ilgili bilgilerin sürekli akışını sağlayan sistemler, prosedürler ve süreçlerin oluşturulmasından ibarettir. Acil yardım afetzedeleri kurtarma, yaralılara ilk yardım ve tıbbi tedavi yapma, aç ve açıkta kalan ailelerin geçici barındırılması ve bunların yiyecek, giyecek, ısıtma, aydınlatma ve diğer ihtiyaç maddelerinin karşılanması ve salgınları önlemek için yapılacak faaliyetlerdir.² Doğal afet risk azaltma (DARA) ve afet risk yönetimi alanları, öngörülebilir tehlikelere karşı toplumun savunmasızlığını azaltmak için kalıcı programların uygulanması söz konusu olduğunda yanıtıcı olabilir. Politika, iletişim ve altyapı konularında eksiklerin giderilmesinin amaçlandığı topluluklardan gelen geri bildirimler olmadan, yukarıdan aşağıya uygulanacak planların etkisi kısıtlanacaktır (Briones, Vachon ve Glantz, 2018: 547). Yerel hükümetler topluluğun sosyal, ekonomik, altyapı ve çevresel ihtiyaçları hakkında ilk elden bilgi birikimine sahip olup, bir felakette destek sağlamalarına yardımcı olur.

Doğal afetler meydana geldikleri coğrafyada yerel yönetimler için de bir veya birden fazla sonuçlar üretirler. Dış kaynaklar yerel müdahalelere ulaşmak için zaman gerektirir. Örneğin ABD'de, herhangi bir doğal afet durumunda federal yetkililerin olay yerine ulaşabilmesi ve müdahale etmesi için 72 saat sürebileceği uyarısı bulunmaktadır. Böylece, tüm planlama ve hazırlıklar daha sonradan toplum yararına dönüşecek şekilde yerel yapabilirliklerden ve kapasiteden başlar. Gündelik acil durumlara (trafik kazaları, ev/işyeri yangınları, tıbbi acil durumlar) cevap veren kurumlar, afetlere karşı ilk müdahale edenler olarak göze

² Resmi, Gazete, 08.05.1988

çarpmaktadır. Sel ya da patlama gibi afetlerde bu kurumlar (itfaiye, acil tıbbi servis acenteleri ya da polis departmanları) işlevlerini keskin bir şekilde farklı bir tehdit bağlamında gerçekleştirirler. Terör saldırılarında acil bir durumdan felakete daha kademeli bir geçiş olabilir. Örneğin, başlangıçta hasta vatandaşlar için yapılan acil çağrılara cevap veren acil tıbbi müdahaleler, biyolojik bir silahın kullanıldığını belirten “işaretler ve semptomlar” fark edebilir ve böylece büyük ölçekli felaket operasyonlarına hızlı geçişi gerekli kılar (Perry, 2003: 407). Bu açıdan yerel düzeyde doğal afetlerle mücadele birimleri büyük önem arz etmektedir. Bu konuda en etkili yöntemlerden biri yerel afet yönetim gruplarının oluşturulmasıdır.

Yerel afet yönetim grupları herhangi bir doğal afet karşısında ilk faaliyete geçecek ve yardım edecek birimlerdir. Bu grupları ilgili belediye yönetimi belirler. Başlıca rolleri şunlardır:

- Etkili afet yönetim uygulamalarını geliştirmek, gözden geçirmek ve değerlendirmek
- Yerel hükümete yerel bir afet yönetim planı hazırlamak
- Topluluğun bir felakete nasıl yanıt vereceğini bilmesini sağlamak
- Afet kaynaklarını tanımlamak ve koordine etmek
- Yerel afet operasyonlarını yönetmek
- Yerel afet yönetimi ve afet operasyonlarının diğer kamu kurumlarının felaket yönetimi ile entegre olmasını sağlamaktır (Perry, 2003: 408-410).

3.YEREL YÖNETİMLERİN DOĞAL AFET YAKLAŞIMLARI

Kentsel alanlarda yoğunlaşan küresel nüfus, sermaye ve mallar, şehirlerin sosyal ve ekonomik kalkınması için temel unsurdur. Ekonomik büyüme ve inovasyon, şehirleri kültürel açıdan büyütse de kentleşmeye farklı alanlarda zorlukları da beraberinde getirmektedir. Kentsel alanlardaki insan nüfusunun ve altyapının yoğunlaşmasıyla şehirler giderek daha karmaşık ve stresli yerler haline dönüşmektedir. Yerleşim yerlerini etkileyen doğal afetler içinde deprem, çığ, sel ve su baskını gibi istenmeyen doğa olayları öncelikle sayılabilir. Bunların oluş şekli ve etkileri her ne kadar farklı olsa bile sonuçta yerleşim yerlerinde yaşayan kişiler için can ve mal kaybına neden olmaları

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

söz konusudur (Kızıloğlu, Okuroğlu ve Örüng, 2006: 54). Örneğin 26 Aralık 2004 tarihinde Hint Okyanusundaki bir deprem tsunami dalgasını tetiklediğinde neredeyse çeyrek milyon insan ölmüştür. Yıkıcı tsunami, Güney Asya'daki birçok ülkeyi yok etmiştir. Özellikle kıyı bölgelerini ve geçim kaynaklarını olumsuz etkilemiş ve etkilenen ülkelerin ekonomik, sosyal ve fiziki altyapısına büyük zararlar vermiştir (Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 630).

Tarihsel olarak bakıldığında, aşağıdan yukarıya doğru müdahaleci yaklaşımların afet yönetim alanına hâkim oldukları görülmektedir (Ali, Hattâ ve Azman, 2014: 36). Bu açıdan tüm felaketlerin yerel olaylar olduğunu vurgulamak önemlidir. Yerel yönetimler felaket öncesi ve sonrasında önemli bir rol oynarlar. Çünkü yerel yönetim yerleşik toplumu çok iyi tanır. Bu yüzden yerel yönetimlerin rolü, afet yazınında en çok incelenen konulardan biridir (Wolensky ve Wolensky, 1990: 704). Merkezi ve yerel yönetimlerin afet yönetiminin önemli unsurları olarak kabiliyetlerini açıklayan çalışmalar yeterli değildir ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimin rolü hakkında çok az çalışma yapılmıştır. Uzmanlar genellikle, yerel yönetimlerin afet olaylarında çok önemli bir rol oynadığını vurgulamakla yetinmektedir.

Afet yönetiminde yerel yönetimin rolüne ilişkin çalışmaların iki temel eğiliminden bahsedilebilir. Birincisi, konu daha çok gelişmiş ülkelerdeki yerel yönetimler bağlamında incelenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerdeki yerel yönetimlere benzer bir ilgi gösterilmemiştir. İkincisi, afet öncesinde, afet sırasında ve afet sonrasında felaketin yönetilmesinde yerel yönetimin kaynak kabiliyeti incelenmemiştir. Gerçekten de son yıllarda birçok yerel yönetim organı, felaketleri yönetme konusunda yetersiz bilgi ve beceriye sahip olduklarından, felaketlerle uğraşmada zorluklarla karşılaşmıştır.

Yerel yönetimlerin kabiliyeti açısından, yerel yönetimler açık ve şeffaf bir yapı olduklarında, rol ve sorumlulukları net olduğunda ve diğer tüm hükümet düzeyleriyle yakın ilişkili olduklarında başarı düzeylerinin en yükseğe çıkacağı belirtilebilir. Yerel yönetimlerin, felaketi yönetebilmek için yeterli personeli, uygun görevleri ve doğru işbölümü

olduğu durumlarda, insan kaynakları ile ilgili kabiliyetinin eksiksiz olduğu kabul edilebilir. Etkin uygulama ile ilgili kabiliyete yönelik politikaya katkıda bulunan temel başarı faktörleri arasında karar alma, kaynakları harekete geçirme ve ilgili kamu ya da özel kuruluşları ilgilendiren uygun politikaların, kuralların ve yönetmeliklerin kullanılması en başta sayılması gerekenlerdir. Doğal afet yönetiminin her aşamasında faaliyetleri desteklemek için yeterli mali kaynağa sahip olmak yerel yönetimin mali kapasitesinin artırılması için çok önemlidir (Ali, Hatta ve Azman, 2014: 37-40; Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 440).

Yerel yönetimlerin teknik kapasitesinin güçlendirilmesinde önemli faktörler ise etkin bir lojistik yönetim sistemi, yeterli bir teknoloji bilgi sistemi ve sağlıklı işleyen kurumlar, topluluk ve medya temsilcileri arasındaki iletişim ağıdır. Liderlik kapasitesine yerel düzeyde katkıda bulunan önemli bir faktör, belediye başkanlarının yerel halkın güvenini güçlendirmek için gerektiğinde hızlı ve uygun kararlar vermesidir. Doğal afetler olağanüstü liderlik kabiliyeti gerektirir. Çünkü şiddetli doğal felaketler yerel yetenekleri altüst edebilir. Bu nedenle yerel yöneticiler acil uyarı sistemi kurmalı, yeniden inşa etmeli ve felaketin olası olumsuz etkilerini en kısa sürede en aza indirmeyi amaçlamalıdır (Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 440).

Gelişmekte olan ülkelerde bir doğal afet karşısında yerel yönetimlere genellikle belirli bir sistematik içinde çok fazla rol ve sorumluluk verilmemektedir. Bu nedenle, bir doğal afet yaşanması durumunda yerel yönetimlerin acilen aktif rol ve sorumluluk alması yerine merkezi karar süreçlerinin beklenmesi aşırı maliyetli ve verimsiz sonuçlar doğurmaktadır. Yerel düzeyde paydaşlar arasında koordinasyon için herhangi bir plan mevcut olmayabilir. Bu gibi durumlarda yerel yönetim, merkezi hükümete uygulanabilecek eylemler veya cevaplar konusunda merkezi hükümete danışmak için sık sık beklemek zorunda kalmaktadır. Doğal afetlerle ilgili geçmişteki deneyimler, afet yönetim planlamasında yüksek kabiliyetleri arttırmalıdır. Ancak bazı yerel yönetimler sadece belirli bir doğal afete yakın ilgi duyabilmekte, diğer afetlerin yönetimi konusuna yeterince ağırlık vermemektedir (Cigler,1987:8).

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

Merkezi veya yerel yönetimde bürokratik açıdan başlıca engel düzenli olarak görev yapan işlevsel bir sistemin eksikliğidir. Bu nedenle doğal afetlerle mücadelede zaman zaman daha iyi ve hızlı yeniliklerin benimsenmesi zorlaşmaktadır. Dolayısıyla, bir doğal afet meydana geldiğinde görevler ve sistem büyük bir felakete cevap verecek yapıdan uzaktır. Bu konuda en önemli sorun “afet planlamasının kısa bir dönem olarak görülmesi” ve afet planlamasını “sürekli ve sürdürülebilir planlama sürecinden” geçici kurumlara veya birimlere tahsis ederek, etkisizleştirme eğilimine sahip olmaktır (Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 441).

4. DOĞAL FELAKETLERLE MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Doğal afetlerde yerel yönetimlerin önemli işlevleri vardır. Çünkü doğal afetlerin çoğu yereldir. Yerel yönetimin afet yönetiminde çalışabilmesinin birçok nedeni vardır. Potansiyel olarak, toplum temelli yaklaşımlar, katılımcıların güçlendirilmesinin temel bir şeklidir ve aşağıdan yukarıya doğru fikir ve iddiaların iletimini zorlamak için zorlayıcı bir mekanizmadır (Ali, Hatta ve Azman, 2014: 37).

Yerel yönetimlerin doğal afetlerle mücadele ederken en önemli görevleri kadınları, çocukları ve diğer savunmasız grupları doğal afetlerin orantısız etkilerinden korumak ve onların toplulukları ve işyerlerinde esnekliği teşvik etmek için güçlendirmektir. Bununla birlikte, yerel kapasite geliştirme yalnızca baş etmek ve uyum sağlamak için değil, aynı zamanda sosyal kurumları şekillendirmek ve politikaya katkıda bulunmak için güçlendirmek sürecinin de önemli bir parçasıdır. Bugünün çocukları ve gençleri, eylemlerin mirasını alan bir kuşaktır ve bu yüzden onların katılımı, afet risklerini azaltmaya yönelik eylemlerin sadece etkili değil, aynı zamanda gelecek yıllarda da sürdürülebilir olmasını sağlamak için önemli bir adımdır.

Bu konuda yapılacak her eylem, erişim ve fırsat mevcut olduğu sürece büyük bir etkiye yol açabilir. İnsana yatırım yapmak, toplum için DARA ve diğer geliştirme çalışmalarında değişiklik yapma fırsatı sağlayacaktır. Aynı zamanda başarılı bir doğal afet hazırlığı ve afet sonrası felakete mücadelenin

sağlanması için gereken eğitimin ölçüğü ve büyüklüğü, ulusal ve uluslararası ortaklar tarafından takdir edilecektir. Gerçek anlamda, bireylerin, doğal felaketlerden kaynaklanan büyük tehditlere karşı hazırlıklı olma ve bunlara cevap verme konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamayı amaçlayan kapsamlı bir program geliştirilmesi gerekir.

Son zamanlarda afet yönetimine yerel yönetimler tarafından gösterilen ilginin arkasında bazı önemli nedenler bulunmaktadır. Birincisi, afet yönetimi en iyi yerel yönetimler tarafından uygulanmaktadır (Perry ve Mushkatel, 1984: 12). İkincisi, yerel yönetimlerin acil operasyonlarda en aktif rol oynadığı konusunda giderek artan bir inanış vardır. Üçüncüsü, merkezi yönetimde afetlerle başa çıkmak için yerel yönetime tanınan yetki sonucunda yerel yönetimin genel olarak merkezden uzaklaşması gibi değişim söz konusudur. Dördüncüsü, acil durum planlamasında sorumluluk duygusu bakımından yerel yönetim çok önemli olduğu için acil durum planlamasında yerellik duygusu benimseme ve geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Solway'a göre (2004), doğal afet yönetiminde yerel yönetimlerin rolü aşağıdaki gibi olmalıdır (Solway, 2004: 304):

- Bölgedeki hassas kişileri ve bölgeleri tespit etmek
- Topluluğun tüm üyelerinin doğal afetlerin potansiyel etkilerinin farkında olmalarını sağlamak
- Topluma afet azaltma için tavsiye notlarının ve uygulama kılavuzlarının dağıtılması
- Planlama, inşaat, sağlık ve refaktan sorumlu yetkililerle temasa geçmek, uyarı vermek veya yangın ve kalabalık kontrol sistemleri sağlamak
- Vatandaşların uygun ilk yardım eğitimini almasını sağlamak
- Eğitim kurumları ile çalışarak vatandaşların eğitimi ve farkındalık programlarının uygulanması ve

- Kaçış rotalarını, güvenli ortamların ve sığınakların yerini belirlemek.

Doğal afetler, yerel yönetimlerin belirsizliklerle karşı karşıya kaldıkları kriz koşullarını yaratabilir. Çünkü sistemleri felaketi bir doğa ürünü olarak gören mevcut paradigma ile uyuşmayabilir. Tahmin edilemeyen olaylarla başa çıkmak için sistem bir krizi ele almak için dikkatli bir şekilde hazırlanmalıdır. Kısacası, yerel yönetim hızlı değişim ve adaptasyon için bir plan üretmelidir. Ancak, yerel yönetimin afet tepkilerinin çoğu, yapılandırılmış bir yaklaşımı izleyen komuta ve kontrol yönetimine dayanmaktadır. Moynihan'a (2008) göre, bir yöneticinin doğal afetle karşı karşıya gelirken mantıklı olmak ve şartları normale döndürmek gibi genel bir hedefi olmalıdır. Boin (2005)'e göre bir yöneticinin normal koşullara nasıl döneceğini bilmesi gerekir. Aksi takdirde kuruluşların kurumsal kabiliyetlerinin hayal kırıklığı yaratabileceğini vurgulamaktadır. Yerel yönetimlerin doğal afetleri önleme konusunda yaptığı hatalar sık sık katı kurumsal yapıdan da kaynaklanabilir. Örneğin dışarıdan gelen şikâyetleri görmezden gelmesi, birçok bilgi kaynağını ele almada zorluklar yaşaması ve tehlikeyi en aza indirme çabasının yetersiz olması bu gibi durumlara örnektir (Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 445).

5. YEREL YÖNETİMLERİN DOĞAL AFETLERLE MÜCADELEDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Yerel yönetimler, doğal ve insan kaynaklı afetlere yanıt vermede en aktif rolü üstlenmektedir, ancak acil durum yöneticisinin, yani bir topluluğun acil müdahalesini düzenleyen ve koordine eden yöneticinin rolü hakkında çok az şey bilinmektedir (Labadie, 1984: 490). Bu açıdan afet yönetimi, yerel yönetimler açısından önemli ve stratejik öneme sahiptir. Afet yönetimi bir süreçtir ve amaç, çıktı ve kilit aktörleri kapsayan zararı azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinin her birinde asgari bir yeterlilik istemektedir. Etki azaltma aşaması, hazırlık ve geri kazanım faaliyeti ile başlar. Moe ve Pathranarakul (2006), doğal afet yönetiminin yaşam döngüsündeki kritik faaliyetlere değinmişlerdir.

Bu kritik faaliyetler, etki azaltma aşamasında, kurumsal ve insan kaynakları, etkin uygulama politikası ve finansal, teknik ve liderlikle ilgili kabiliyetler, bir acil durumun meydana gelme olasılığını azaltmak, zarar verici etkilerin azaltılması için değerlendirme, izleme ve yaymaya yönelik olmalıdır. Kaçınılmaz acil durumların çevresel değişimin tespit edilmesi, yüksek riskli ve kırılgan alanların dağılımının hesaplanması ve son olarak da riskli bölgelerden nüfusun tahliyesi için en iyi alternatifini önermek şeklinde olmalıdır. Bir belediye doğal afetleri azaltma aşamasında tüm stratejileri yönetmişse olumlu sonuçlar elde edilebilir. Bu sonuçlar, zamanında ve etkili erken uyarıların verilmesi, insanların ve mülkün tehdit altındaki yerlerden geçici olarak tahliyesi, risk ve afet değerlendirme raporları, kaynakların ve taahhütlerin uyumlaştırılmasıdır. Hazırlık aşamasında, ilgili tüm yetenekler planlama, egzersiz (prova ve simülasyon), eğitim ve yerel yönetimin ihtiyaç duyduğu yetenek gereksinimleri gibi lojistik yönetim uzmanlığı ile uğraşmak zorundadır. Bu gereksinimlerin amacı, kamuoyunun farkındalığını artırmak, bir felaket sırasında nasıl hayatta kalabilecekleri konusunda halkı eğitmek ve erken uyarı sağlamaktır. Bu aşamadaki çıktılar, felaketle ilgili erken uyarı ve eğitim programları hakkında raporlardır (Godschalk, 1988: 201-203; Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 446).

Doğal afete cevap verme aşamasında, ihtiyaç değerlendirmesinin, koordinasyonun, bilgi alışverişinin ve lojistik yönetiminin önemini ele almak için oldukça geçerli nedenler vardır. Bu konuda amaç, insanları ve hayvanları tahliye etmek, etkilenen alanların boyutunu tahmin etmek, savunmasız kişilere hizmet sunumu için lojistik destek planlamak, ekonomik hasarı tahmin etmek, ölümleri, sakatlıkları, kayıpları kaydetmek ve STK veya ulusal/uluslararası yardımları yönetmektir. Çıktılar ise, tahliye sistemi ve prosedürleri, barınma faaliyetleri düzenlemek, doğal afetin etkileri hakkında rapor vermek, acil tıbbi bakım, arama ve kurtarma ve mülkün korunmasıdır. İyileşme aşamasında hasarın üstesinden gelmek için ihtiyaç duyulan kabiliyetler, hasarlı evleri ve kamu hizmetlerini yeniden inşa etmek ve ticari ve endüstriyel tesisleri yeniden tesis etmek için enkaz kaldırmayı içermektedir. Bu hedefler geçici barınma ikamesi ekonomik kısıtlamaların giderilmesi, sermayenin topluma enjekte edilmesi ve

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

mevcut ekonomik teşebbüsün desteklenmesi ve güçlendirilmesi gibi çıktılardan oluşmaktadır (Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 446).

6. DOĞAL AFETLERDE YEREL YÖNETİMLERİN KAPASİTE SORUNLARI

Yerel yönetimlerin doğal afetlerle mücadelede karşılaştıkları en önemli sorun kapasite eksikliğidir. Yerel yönetimin afetlere verdiği yanıtta başarısız olmasının diğer nedenleri, etkili olmayan planlama ve uygulama, muğlak otorite çizgileri, bulanık bilgi ve yaygınlaştırma yöntemleri, örgütler arası koordinasyon eksikliği, iyileşme ve zarar giderme aşamalarında karşılaşılan sorunların ihmal edilmesi ve yerleşik planlama prosedürlerinin ihlalidir. Gelişmiş ülkelerdeki yerel yönetimler bile, felaketlere karşı tepkisiz kalabilmektedir. Bunun başlıca nedenleri, yerel yönetimde risk seviyesi kararının önceden alınmaması, yeterince hazırlık araştırması yapılmaması ve düşük öncelik verilmesi olarak sıralanabilir.

Yerel yönetim bürokrasisinde bu sorunların neden devam ettiği sorusu akla gelebilir. Öncelikle, doğal afetler beklenmedik ve plansız olduğundan ve genellikle yakın bir zamanda gerçekleşmeyeceği gibi bir algı hakim olduğundan ve en önemlisi, bu tür olaylara hazırlık için yüksek bir maliyet gerektiğinden konuya gereken özen ve önem gösterilmemektedir. Yetersiz hazırlık, hem isteksizliğe hem de plan yapamamaya ilişkindir. Ayrıca etkisiz liderlik, politik baskılara dayanamama gibi durumlar da yaşanabilmektedir (Godschalk, 1988: 201).

Yerel yönetimler aşırı beklentilerle genellikle tam olarak baş edememektedir. Bu yüzden, STÖ'lerden veya devletin diğer kurumlarından destek almak zorunda kalabilmektedir. Adem-i merkezîyetçi yönetim anlayışı, acil koordinasyona karşı çalışabilecek yarı otonom kurulların ve yetkililerin çoğalmasını getirmektedir. Aynı zamanda, hemen hemen bütün yerel yönetim alanları kapsamlı bir afet planlaması olsa bile düzensiz bir görünümündedir. Bu nedenle bürokrasinin afetlere hazırlıktaki yetersizliği ve acil müdahale kapasitesini sınırlandırdığı görülmektedir. Çok merkezi olmayan afet müdahale ve

planlaması, bürokrasinin değişen felakete ve değişen bir çevreye hızla adapte olmasını sağlayacak bürokratik personel ve kuruluşların çeşitliliğini içerir. Bu varsayım, acil durum ve kriz için tek bir birleşik yapının “komuta ve kontrol” modelini reddetmektedir. En önemli unsur, yerel halkın ihtiyaçlarını en iyi bildiğini kabul etmektir (Kusumasari, Alam ve Siddiqui, 2010: 446). Bu konuda üç unsur önemlidir. Bunlar:

Organizasyon: Acil durum yöneticilerinin yerel yönetim yapısı içindeki konumu genellikle polis, itfaiye veya kamu hizmetleri gibi bir ilişki ağı içinde ve genellikle de bunlardan sonra tasarlanır. Bu nedenle acil durum yönetimi sınırlı fonlar için bu ilişki ağındaki diğer birimler ile rekabet etmelidir. Bir felaket sırasında, kendisi de bir kaynak olan başka bir birimle çalışırken tüm kaynakları etkili bir şekilde koordine etmek zordur. Üstelik müdahale aşamasında, yerel yönetimin afetlere verdiği tepkide iletişim ve koordinasyon en sık görülen sorundur.

Bütçe: Yerel yönetimin büyük miktarlarda paraya sahip olmasına rağmen, fonlarına ilişkin talepler buna paralel olarak büyüktür ve katı bürokratik prosedürler nedeniyle, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bütçe tahsislerini değiştirmek kolay değildir.

Tutum: Acil durum yöneticilerinin karşılaştığı en bariz problem, seçilmiş yetkililerin ve birim sorumlularının risk almaktan çekinmemesidir. Çoğu insan, felaket gerçekleşene kadar felaketi düşünmemektedir. Bu durumda algıyı değiştirmek zordur. Bu yüzden bir doğal afet meydana geldiğinde acil bir organizasyonel planlamaya ve geliştirmeye başlamak için çok geç kalınabilir (Kusumasari, Alam, Siddiqui, 2010: 446).

7. DOĞAL AFETLER VE TOPLUM ESNEKLİĞİ

Bir doğal afet meydana geldiğinde toplumun bununla mücadele edebilmesinin o toplumun esneklik yeteneğine bağlı olduğu ifade edilmektedir. Geniş anlamda toplum esnekliği, yerelleşmiş (genellikle coğrafi olarak tanımlanmış alanların) ortak eylemler yoluyla değişime, başa çıkmaya ve değişime uyum sağlama yeteneğine atıf yapar (Berkes ve Ross, 2013: 9). Özellikle toplum direncinin göstergeleri konusunda açıklık ve fikir birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle, toplumsal esnekliğin olası birçok göstergesi ve kapasitesi pekiştirilmeye

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

çalışılmıştır. Buna göre, toplumun esnekliği bir toplumun aksaklıklarla başa çıkabilme yeteneği ve deneyimleri ile ağlarını uyarlama kapasitesini geliştirme becerisi ile ölçülmelidir (Norris vd., 2008: 130).

Toplumun dayanıklılığı, aynı zamanda, toplumun zorlukları aşma ve gelecek olaylarla başa çıkma yeteneklerini arttırmak için birlikte çalışacakları koşulları paylaşan bir toplumdaki yeteneklerine de bağlıdır (Gunderson, 2010: 8). Adaptif kapasite, sadece krizlere cevap verebilmeyi ve gelecekteki olayların etkilerini azaltma yeteneğini vurgulayan toplumun esnekliğinin önemli bir parçasıdır. Birçok yazar esneklik teorisi içinde çeşitli göstergeler ve gelişim alanları üzerine inşa edilmiş çerçeveler önermişlerdir. Örneğin, Berkes ve Ross (2013: 18), toplumsal dayanıklılık teorisinin toplumsal faktörlerle ilişkisini derinleştirmek için sosyolojik ekolojik sistem teorilerinin psikoloji ve toplum gelişimi ile bütünleştirilmesini tartışarak önemli bir katkı sağlamışlardır.

Felaketlerle ilgili olarak toplum esnekliği birkaç düzeyde tanımlanabilir. Bu durum, felaketten önce var olana benzer işlev ve altyapıların toparlanmasını ve gelecekteki afetlere uyum sağlama ve bunlarla başa çıkma becerisini de içerebilir. Bu, bir toplumun riski ve savunmasızlığı azaltmaya yönelik kapasitesini arttırmanın önemli bir parçasıdır (Vallance ve Love, 2013: 8).

Bu çerçevenin afetlere müdahale ve geri kazanım için bir araç olarak kullanılması için türetilmiş yaklaşımlar çeşitlidir. Bu yaklaşımların sayısı ve çeşitliliği gün geçtikçe artmaktadır. Burada toplum esnekliği, bir felaketin farklı aşamaları ile ilgili olarak da görülebilir. Özellikle bir felakete anında müdahale sırasında bireylerin ve toplumların cevap verebilme yeteneği önemli bir üstünlük olarak görülmektedir. Bu, özellikle insanların ilk müdahaleci olmasından kaynaklanan farkındalığın artmasıyla dikkat çekicidir. Ayrıca, topluluğun devam eden toparlanma sürecine katılımı, geri dönüşüm projeleri için güven inşa etmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Burada, bir topluluğun yanıt verebilme yeteneği, eğitim ve örgütlenme olmamasına rağmen, yerel halkın ve örgütlerin katılımının önemli bir yolu olarak görülmektedir. Bu katılımın sadece

hükümet fonlarının az olması nedeniyle değil, aynı zamanda afet müdahale ve geri kazanım durumlarında kullanılabilir yerel bilgi ve becerilere sahip olan toplulukların katılımının etkinliğinden dolayı da istenildiği görülmektedir (Vallance ve Ross, 2013: 7). Bu nedenle, toplumun esneklik kapasiteleri sadece bir afet olayıyla başa çıkmak için gerekli olan başa çıkma becerilerine değil, aynı zamanda özellikle uyum kapasitesinin unsurları yoluyla devam eden iyileşme süreçlerine de uygulanabilir.

8. DOĞAL AFETLERLE MÜCADELEDE ESNEK ŞEHİR UYGULAMASI

Geniş anlamda esnek şehir, yerleşmiş (genellikle coğrafi olarak tanımlanmış alanların) ortak eylemler yoluyla değişime, başa çıkmaya ve değişime uyum sağlama yeteneğini ifade eder (Berkes ve Ross, 2013: 15). Doğal afetlerle mücadelede esnek şehir uygulaması 2010 yılında literatüre girmiştir. 2010 yılında “*Kentleri Esnek Hale Getirmek - Benim Kentim*” başlıklı BM-ISDR kampanyasının başlatılmasından sonra, yerel yönetimlerin afet riskinin azaltılmasına (DARA) katılımı ve birçok ülkeye bu yaklaşımın yaygınlaştırılması ihtiyacının giderek arttığı görülmüştür.

Bu açıdan birçok yerel yönetimin kampanyayı savunmaya başladığı ve DARA sürecine dahil olmak için çeşitli sistemler başlattığı görülmektedir. Yerel yönetimlerin DARA'yı benimsemesini ve önemli rollerini vurgulayan çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 630). Buna göre, yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde afete dirençli bir çevre oluşturmada üstün bir konumda olduklarına inanılmaktadır. Dünya genelinde birçok çalışma, yerel yönetimlerin afet dirençli etkinliklere cevap vermede bir takım zorluklarla karşı karşıya olduğunu vurgulamıştır.

Toplumun dayanıklılığı, aynı zamanda, toplulukların zorlukları aşma ve gelecek olaylarla başa çıkma yeteneklerini arttırmak için birlikte çalışacakları koşulları paylaşma yeteneklerine de bağlıdır (Gunderson, 2010: 9). Yerel düzeydeki direnci açıklarken, Haigh ve Amaratunga (2011: 9), tehlikeye karşı hassasiyeti azaltmak için içeriğe duyarlı binaları, alanları ve direnebilecek kapasiteye sahip yerleri tasarlayan, geliştiren ve yöneten ve toplumun işleyişini, ekonomik, sosyal, bir tehlike

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

olayına maruz bırakıldığını iddia etmektedir. Buna ek olarak Boshier (2008) “*yerleşik esneklik*” kavramını ortaya atmıştır. Ona göre, “*yerleşik esneklik*” in var olan ve ortaya çıkan tehditlere uyum sağlamaya devam etmek için fiziksel, kurumsal, çevresel, ekonomik ve sosyal anlamda çevrenin kapasitesinin kalitesidir. Bu bağlamda, yazar ayrıca “*yerleşik esneklik*” in, doğal ve insan tarafından yaratılmamış çeşitli tehlikelerin dinamik değişiklikleriyle doğal ve proaktif olarak başa çıkabilen bir kalite, bir süreç ve bir son durum hedefi olduğunu da ileri sürmektedir (Boshier, 2008: 7). Buna göre, tasarım değişiklikleri, arazi kullanım politikasının gözden geçirilmesi, esnek malzeme ve uygulamalara ilişkin alternatif araştırma seçeneklerinin araştırılması, acil durum planlamasının şehir planlaması, “*risk altında*” binalar ve altyapı ile güçlendirilmesi ile risk en aza indirgenebilecektir.

Öte yandan, yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde meydana gelen doğal afetlerle mücadele ve zararı azaltma süreçlerine etkin biçimde katılmasındaki bir başka inisiyatif *CityStrength Diagnostic*’tir. Buna göre, kentlerde altyapı ve kurumlar arasındaki bilgi karmaşıklığı çok sık yaşanan bir problem olduğu için “*CityStrength Diagnostic*” önce şehrin esnekliğini sektörel olarak değerlendirmekte ve daha sonra bu bulguları bütünsel olarak şehrin direnci hakkında neler yapılabileceği konusunda kullanmaktadır. Bu süreç, aynı zamanda kent içindeki fırsatların görülmesine ve öncelik verilmesi gereken kritik boşlukların veya zayıf noktaların belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Diğer yandan, *CityStrength Diagnostic*, Topluluk ve Sosyal Koruma, Afet Risk Yönetimi, Eğitim, Enerji, Çevre, Sağlık, Bilgi ve İletişim Teknolojisi, Yerel Ekonomi, Çevre ve Şehircilik gibi şehir ve metropol alanındaki konuları kapsayan sektörel modüller etrafında yapılandırılmaktadır. Esnek şehrin ana temaları şu şekilde sıralanabilmektedir (Lotto, vd, 2017: 790):

- **Geçici Boyut:** Esneklik kısa, orta ve uzun dönemlerle ilgili ise anlamlıdır.
- **Değişken Coğrafya:** Şehirlerin boyutları ve fiziksel şekilleri önceden belirlenmiş değildir, ancak meydana gelen tüm değişikliklere uyumun başarılı bir sonucudur.

- **Geri dönüşüm:** Sürdürülebilirliğe dayalı olarak, kentsel formdaki herhangi bir daralma, tüm şehrin “yaşam döngüsü değerlendirmesi” dikkate alınarak kentsel alanların yeniden doğallaştırılmasını içerir.
- **Fonksiyonel farklılaşma:** Kentsel yükü vatandaşlara ve şehirlerin ihtiyaçlarına göre ödün vermeden arttırmak veya azaltmak biçimindeki altyapı sistemi ve kentsel yapı.
- **Katman Yapısı:** Farklı boyutlarda fonksiyonel düzeyler üzerinde düşünmek için üçüncü boyut olarak dayanıklılık ve adaptasyon derecesi önemlidir.
- **Ethero-organizasyonu:** Genel kurallardan başlayarak ‘yukarıdan aşağıya’ doğru dengeye ulaşmak üzere, otomatik örgütlenme olan ‘aşağıdan yukarıya’ planlama modelini esas alır.

Esnek şehir kentsel yapı ve farklı konular (ortak kişiler, paydaşlar, profesyoneller, karar alıcılar), dışsal (küresel sosyoekonomik ortam) ve iç (sosyal ve örgütsel senaryo) koşulların farklı ve çok hızlı değişikliklerine uyum sağlama yeteneğini gerektirmektedir (Lotto vd, 2017: 790). Bu konuda yerel yönetim karar alıcıları şehrin yöneticileri ve ilgili bölümler, merkez ve taşra teşkilatı, özel sektör, sivil toplum, sivil toplum örgütleri, toplum temelli örgütlerdir. Bir esnek ortam yaratmak çeşitli paydaşların sayısız çabalarını gerektiren karmaşık bir iştir. Bu nedenle, iyi yapılandırılmış bir kurumsal ve idari çerçeve, bir şehrin esnekliği için önemli bir ön koşuldur. Bunu başarırken, şehir düzeyinde kurumsal ve koordinasyon kapasitelerinin oluşturulması veya güçlendirilmesi önemlidir. Bu konuda yapılacaklar esneklik ve DARA için bir yasal çerçeve oluşturmak, şehir içindeki tüm acil servisleri koordine etmek ve şehrin ötesinde ittifaklar ve ağlar kurmaktır (UN-ISDR, 2012: 15). Bu unsurların hepsi şehrin, doğal afet durumunda esneklik faaliyetlerinde öncülük yapması için yetkilendirilmiş bir yerel hükümete ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimler belediye başkanlıkları ve ilgili kamu kuruluşlarıdır. Bu nedenle, yerel yönetimler doğal afetlere ilk müdahale ve savunma hattı olarak kabul edilmektedir.

8.1. Esnekliği İncelemek

Çoğu zaman 'esneklik', doğal olarak iyi olan bir durum anlamına gelir. Fakat kesin karar vermek için cevaplanması gereken bazı sorular vardır; neyin

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

esnekliği? Kimin için esneklik? Her esneklik türü aynı mıdır, yoksa farklı sonuçlar mı doğurur? Yeniden yapılanma çabalarına katılanlara veya kentsel alanlarda endemik krizle başa çıkmaya çalışanlara bilgi sağlayabilecek farklı esneklik mantığının araştırılmasından ne öğrenilebilir?

Afet riski kapsamında esneklik kavramı, örneğin bireylere, hanehalklarına, topluluklara ve onların varlıklarına ve geçim kaynaklarına, şehir ekonomilerine ve ulusal ekonomilere kadar birçok alana ve sektöre uygulanabilir. Esnek bir şehir, fiziksel sistemlerin (yapılı ve doğal çevre bileşenleri) ve insan topluluklarının sürdürülebilir bir ağı olarak tanımlanabilir. Fiziksel sistemlerde, şehrin çevresi, insanların günlük yaşamını kolaylaştıran kilit bir unsurdur. Böylece esnek şehirlere doğru ilerlerken, şehrin çevresini afetlerin oluşturduğu tehditlere karşı dayanabilecek ve bunlara uyum sağlayacak şekilde geliştirmek çok önemlidir (Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 637).

8.2. Kentsel Esnekliğin Önemi ve Gerekliliği

Günümüzde doğal afetler yaşamın bir gerçeğidir. Bu afetler her zaman ve her yerde meydana gelebilir ve çevreyi olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla doğal afetler, salgın hastalıklar veya anarşi, terör gibi felaketle sonuçlanan yıkımların ardından, kentsel esnekliğin farklı boyutları sınanmıştır. Kentler, iddialı yeniden yapılanma çabaları alamı haline geldikçe, kentsel yaşamın fiziksel, sosyal ve politik koşullarının yeniden tasarlanması için yeni olanaklar ortaya çıkar. Bu unsurlar şehrin esnekliği için ana koşullardır. Bunlar, altyapıyı ve estetik kimliği restore edilebilir veya kökten dönüştürebilir ve iyileştirebilir. Yerel aktörlerin yönetim kapasitesi sorgulandığında kentsel yönetimin kurumsal mimarisi çeşitli dış aktörler tarafından etkilenmektedir.

Sonuç olarak hibrid yönetim biçimleri, çeşitli uzmanlık bilgilerinin ve kural biçimlerinin konuşlandırıldığı yerel, ulusal ve uluslararası örgütlerin istikrarsız ve hassas dengeleridir. Özetle, kentin yeniden yapılanma çabalarına nasıl tepki verdiğini ve ortaya çıktığını anlamak, güçlü ve kırılğan unsurların fiziksel, sosyal ve politik esnekliğin farklı kümelenmelerinde nasıl hizalandığını derinlemesine incelemeyi gerektirir (UN-ISDR, 2012: 17-19).

9. ESNEK ŞEHİR UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Literatürde yaygın şekilde görülebileceği gibi, yerel yönetimler şehirlerin doğal afetlere karşı dayanıklılığına katkıda bulunmada büyük zorluklarla karşı karşıyadır. Daha açık bir ifadeyle, yerel hükümetler için afetlere dirençli binaların yaptırılmasında çeşitli zorluklar söz konusudur. Bu zorluklar arasında yasal engeller ve hantallıklar, teknik bilgi ve uzman eksikliği, insan kaynağı yetersizlikleri, finansman azlığı, iç işleyişteki bürokratik hantallıklar, uzun ve zahmetli sistemler ve süreçler en başta sayılması gerekenlerdir.

9.1. Yerel Yönetim Hizmetlerinde DARA Eksikliği

Günümüzde birçok şehirde DARA'nın olmaması önemli bir sorundur. DARA'nın yerel yönetim hizmetlerinin kapsamı dışında olduğu iddiası nedeniyle, bu konunun öncelikle diğer örgütler ve paydaşlar tarafından ele alınması gerektiği varsayılmaktadır. Bu görüşe göre, yerel yönetimler DARA'nın başlatılmasından sorumlu değildir. Her ne kadar birçok toplumda yerel yönetim mevzuatı kent konseylerinin işlevlerini belirlemiş ve afet yönetim önlemleriyle ilgili olarak doğrudan kullanılabilir veya yorumlanabilir bölümler içermiş olsa da açıkça bir doğal felaket yönetiminden bahsetmek kolay değildir.

9.2. Yetersiz Yasal Düzenleme ve Yetki

Yetersiz yasal düzenlemeler yerel yönetim açısından şehirler içindeki afet dirençli ortamların geliştirilmesinde bir engel oluşturmaktadır. Çünkü yerel yönetimler özerk yasal kurumlardır. Bununla birlikte, mevcut sistem, ülkenin kalkınma faaliyetlerinin çoğunun merkezi hükümet kurumları tarafından yürütüldüğünden, kalkınma fonksiyonlarını yönetebilecek kurum olarak görülmemektedir. Ek olarak, ülkenin Afet Yönetimi konusundaki yasal düzenlemeler yerel yönetimlere genellikle yeterli yasal yetki vermemektedir. Bununla birlikte, afet risklerini azaltmak için kanalizasyonun ve katı atıkların bertarafı, sellerin önlenmesi, planlama yönetmelikleri gibi yapılabilecek başka düzenlemeler ve eylemler vardır. Ancak, yerel yönetimlerin doğal afetlere dolaylı yoldan müdahale edebileceklerini de belirtmek yerinde olacaktır (Malalgoda, Amaratunga ve

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

Haigh, 2016: 634; UN-ISDR, 2012: 17-19). Bununla birlikte, ülkemizde acil durum, 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda: “toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ile bu olayların oluşturduğu kriz hali” olarak tanımlanmıştır. Öte yandan 7269 sayılı Afet Yasasının ilk bölümünde afetin o yerde yaşayanların genel hayatına etkisi, afet tehlikesinin veya afetlerden etkilenen yerleşmelerin tespiti, bu bölgelerde gerçekleştirilecek yapılaşmalarda ve yerleşmelerde uyulması gereken koşulların belirlenmesi konularını içermektedir (Tercan, 2018:105). Ayrıca birçok ülkede yerel yönetimler ve afetlerle mücadele konusundaki yasalar oldukça eskidir. Bu yasaların eski ve yetersiz olması doğal afetlerle mücadeleyi olumsuz etkilemektedir.

9.3. Araç ve Teknik Ekipman Eksikliği

Bu konudaki temel eksiklikler araç, teknik, rehber ve ekipmandan oluşmaktadır. Bu konuda tespit edilen diğer zorluklar ise DARA ile ilgili hizmetleri sunmak için mevcut hükümleri denetleme güçlüğü, tehlike ve risk haritalarının eksikliği, kentsel gelişim planları ve DARA entegrasyonu eksikliği, düzenlemelerin planlanmasında DARA girişimlerinin olmaması, planlı insan yerleşimlerinin olmaması, yönetmeliklerde sık değişiklikler ve kentlerin izinsiz ve kontrolsüz büyümesidir (UN-ISDR, 2012: 17-19).

9.4. Tehlike ve Risk Haritalarının Eksikliği ile Kentsel Gelişim Planlarının Eksikliği

Doğal afetlerle mücadelede karşılaşılan en önemli sorunlardan bir diğeri de tehlike ve risk haritalarının olmamasıdır. Tehlike ve risk haritaları olmadan, yerel yönetimlerin kendi bölgelerinde esnek bir yapılaşmayı gerçekleştirmesi zordur. Bu yüzden kentsel gelişimi düzenlemek için tehlike ve risk haritaları büyük önem taşımaktadır. Kentsel gelişim planlarının eksikliği şehirler içinde afet dirençli bir çevre oluşturmada büyük bir engel teşkil etmektedir. Kalkınma planları, kalkınma için uygun olan ve kalkınma

için kabul edilmeyen alanları açıkça belirtmelidir. Bu nedenle, bir kalkınma planı olmaksızın, yerel yönetimler kendi bölgelerindeki gelişmeleri düzenleyecek konumda değildir. Diğer bir önemli tartışma konusu, mevcut gelişim planlarında DARA hükümlerinin olmamasıdır. Sonuç olarak, şehir gelişim planları hazırlanırken ve kalkınma izinleri verilirken afet dirençli yönlerin dikkate alınması tavsiye edilir. Bu süreci desteklemek üzere her şehir için DARA'yı entegre ederek gelişim planları hazırlamak çok önemlidir. Sonuç olarak bazen yapı ruhsatları izinleri verilirken gelişim planları dikkate alınmamaktadır. Ayrıca bu planlar bazen yolsuzluk ve siyasi müdahalelerin sonucu olarak sağlıklı uygulanmamaktadırlar (UN-ISDR, 2012: 17-19; Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 629).

9.5. Plansız Yerleşimler

Yerel yönetimler için bir başka önemli sorun, plansız yerleşimlerdir. Tehlikeli risk alanlarındaki gelişmelerin önüne geçmek önemlidir ve bu bölgelerde inşaatın kaçınılmaz olduğu durumlarda özel bina yönetmeliklerine uyulması da önemlidir. Çünkü şehirler toprak kaymalarından ciddi şekilde etkilenmektedir. Mevcut planlama düzenlemelerinin DARA unsurundan yoksun olduğu ve dolayısıyla şehirler içinde esnek inşa edilmiş ortamların sağlanması için yeterince sağlam olmadıkları konusunda bir kanaat vardır. Ayrıca, birçok durumda, DARA ile ilgili spesifik önlemlerin, geliştirme izinleri verildiğinde ve kamu görevlileri sadece öngörülen düzenlemelere bağlı kaldığında dikkate alınmadığı açıktır. Buna ek olarak çeşitli tehlikelere eğilimli alanları göstermek ve yüksek doğal tehlike olayları riski olan sektörleri tanımlamak için güvenlik açığı ve risk haritaları geliştirilmelidir. Ancak, bu uygulamaların birçoğu yönetmeliklere uygun bir şekilde düzenlenmemektedir (Gunderson, 2010: 9; Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 630).

9.6. Düzenlemelerde Sık Değişiklikler, Gecekondu ve Kaçak Yapılar

Esnek yapılı bir çevrenin oluşturulmasına ilişkin düzenlemeler zaman zaman değişmekte ve sonuç olarak yerel yönetimlerin dirençli binaya etkin bir şekilde dâhil olmaları için bir engel oluşturabilmektedirler. Hatta bazen bu tür değişiklikler esneklik

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

inisiyatiflerini olumsuz etkileyebilmekte ve bu yerel yönetimler için bir meydan okuma teşkil edebilmektedir. Öte yandan, belediyeler için başka bir zorluk da izinsiz ve kaçak bina yapımının kontrol edilmesindeki zorluktur. Şehirdeki birçok izinsiz yapı ve gecekondular sağlam inşa edilmemiştir ve temel altyapı gerekliliklerinden yoksundur. Bu gecekondular felaketlere karşı oldukça savunmasız durumdadır. Bu insanlar uzun yıllardır bu alanlarda yaşamışlardır ve geçim kaynakları ve gelir kazanma yolları çevreye dayanmaktadır. Bu nedenle, bu tür insanların yerini değiştirmek zordur. Ayrıca, yerel yönetimlerden planlama izni alınmadan inşaatın gerçekleştiği birçok örnek vardır. (Gunderson, 2010: 10; Malalgoda, Amaratunga, Haight, 2016: 631).

9.7. İnsan Kaynaklarındaki Eksiklikler

Yerel yönetimlerin beceri, yetkinlik ve insan gücü bakımından ciddi bir şekilde eksik olduğu aşikardır. Uzmanların çoğu, yerel yönetimlerin kentsel planlamaya katkıda bulunmalarında karşılaştıkları en büyük zorluklardan biri olarak teknik kapasitenin eksikliğini vurgulamaktadır. Bu durum şehirleri felaketlere karşı dirençli hale getirme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Sonuç olarak, bazı kararlar şehrin esnekliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Dahası, afet riskleri ve savunmasızlıkları hakkında farkındalık olmaksızın, kalkınma izinleri ve uygunluk belgeleri verilirken afet risklerinin ve savunmasızlıkların göz önünde bulundurulması olası değildir (UN-ISDR, 2012: 17-19). Bu nedenle, tüm bu konuların politika düzeyinde artırılması ve buna göre uygun düzenlemelerin yapılması çok önemlidir.

9.8. Finansman Eksiklikleri

Esnek bir ortamı inşa etmek ve DARA'yı uygulamak için önemli düzeyde bir fon tahsisi gereklidir. Bu nedenle, maliyetin yüksek olması belediyeleri DARA'yı planlama sürecine dâhil olmaya zorlamaktadır. Birçok ülkede yerel yönetimler finansal anlamda kendi kendine yeterli değildir ve şehirdeki afet risklerini azaltmak için projeleri uygulamak konusunda kendi kararlarını verememektedirler. Yerel yönetimlerin DARA girişimlerini uygulamak için ayrı kaynakları yoktur

ve merkezi hükümetten ve diğer kuruluşlardan yardım almak zorundadırlar. Ayrıca fonların yerel otoritelere aktarılamamasının bir nedeni de afet yönetiminin merkezi kuruluşlar tarafından ele alınmasıdır. Ayrıca, afetle ilgili fonların çoğu, yardım ve yeniden yapılanma çalışmaları için tahsis edilmiştir (Malalgoda, Amaratunga ve Haigh, 2016: 630).

9.9. Şehirlerin Risk Analiz Eksiklikleri

Risk analizleri doğal afetlerle mücadelede önemli bir işleve sahiptir. Ancak günümüzde birçok belediyede risk analiz eksiklikleri yaşanmaktadır. Bu durum doğal afetlerle mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle yerel ölçekte şehirleri tehdit eden tehlikelerin ve bu tehlikelere karşı mevcut durumun hassasiyetinin analizi ve değerlendirilmesi amacıyla risk analizi yapılması gereklidir. Tehlike analizi, hasar görülebilirlik ve risk analizi ile ilgili genel bir bilgilendirme sonrasında belediyelerin, doğal afetlerin yerel çevre üzerindeki etkilerini anlamaya ilişkin bir yöntem sunması gerekir (Büyükkaracığan, 2016:214).

SONUÇ

Bu çalışma, doğal felaketlerle mücadelede yerel yönetim için kapasite gereksinimini ve esnek şehir uygulamasının önemini ortaya koymayı hedeflemektedir. Birçok ülkenin doğal afet yönetimindeki pek çok deneyimden öğrendikleri, yerel yönetimlerin bir doğal afet kriziyle uğraşırken sadece beceri ve uzmanlıktan yoksun oldukları gerçeği değil, toplumun beklenmedik ve mümkün olan en kötü durumla karşı karşıya kaldığı gerçeğinin de fark edilmiş olmasıdır. Yerel yönetim tarafından öğrenilen dersler eğitimin, sosyalleşmenin ve zarar telafi yöntemlerinin, uyarı sistemlerinin gelecek felaketlerde insanları daha güvenli hale getirmede önemli faktörler olduğu yönündedir. Buradan, sadece felakete doğrudan müdahalelerin değil, daha geniş meseleleri ele almak için gereken yerel yönetim ve hazırlık yeteneğinin önemini de vurgulamak yerinde olacaktır.

Toplumun afet bölgelerindeki fiziki ve ekonomik kırılganlığının yeterince dikkate alınması gerekmektedir. Afet yönetiminin yetersizliği nedeniyle, afet müdahalesinde hayati bir rol oynayan yerel yönetim

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

organları, yanlış ve eksik olabilecek parça parça bilgilerine dayanarak karar almaya zorlanabilirler.

Hükümet ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon ve işbirliği temel bir işlev oynamaktadır, çünkü bunlar acil durumlarda hayat kurtarmaya yardımcı olacaktır. Ne yazık ki, farklı hükümet seviyeleri arasında koordinasyon ve işbirliği eksikliği gerçek bir sorundur. Yerel yönetim organları sınırlı kaynaklara ve uzmanlığa sahiptir. Diğer hükümet birimleri, kuruluşlar veya ajanslar yeterli kaynaklara sahip olabilir. Etkili olabilmesi için, afet yönetim planlamasının hükümet işlevlerinin yeniden yapılandırılmasıyla birlikte olması ve stratejik sosyal planlamanın bir parçası olarak, tüm paydaşların işbirliği içinde çalışmaya dâhil olması gerekmektedir.

Kent ortamını doğal dinamiklere (iklim değişikliği ya da ani doğal afet) uyarılma ihtiyacı, tehlikeli bir olayın belirli bir bölgesel, sosyal ve ekonomik bağlamdaki etkilerini sınırlamayı amaçlayan eylemleri tanımlamaya yol açmaktadır. Sosyal öznelliği içeren etkileşimli süreçlerin analizi ve yorumlanması için sonlandırılmış senaryo planlaması, şehrin geleceğine esnek bir katkı sağlamak için en iyi araçtır. Sonuç olarak, yerel yönetimlerin en önemli sorumluluklarından biri doğal afet durumunda bireylere ve gruplara yardımcı olmaktır. Ancak çoğu yerel yönetim planlama uygulamalarını değerlendiren teknik kadrolar, afet riskleri ve güvenlik açıkları konusunda çok az farkındalığa sahiptir ve bu nedenle yetenekleri eğitim ve kapasite oluşturma programları yoluyla geliştirilmelidir. Dahası, uzmanların özellikle inşaat mühendislerinin, mimarların ve şehir planlamacılarının, afet risklerini ve önerilen yapıların kırılabilirliklerini değerlendirebilecek nitelikli teknik kadroyla donatılma gereğini vurgulamak gerekir. Ayrıca, esnekliği sağlamak için yerel çevrenin düzenli denetimlerini yapmak üzere konsey içinde ayrı ekipler oluşturulmalıdır. Tüm bunlar başarılı uygulama için yeterli düzeyde insan kaynağı ve fon tahsisatı gerektirir.

KAYNAKLAR

AKDUR, Recep.(2000), Afetler ve Afetlerde Sağlık Hizmetleri, Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3, 21. Yüzyılda Türkiye, 25-27 Ocak 2000, Ankara Üniversitesi Basımevi

BENSON, C., Twigg, J. and Myers, M. (2001), “NGO initiatives in risk reduction: an overview”, Disasters, Vol. 25

BERKES, Fikret and Ross, Helen (2013), “Community resilience: toward an integrated approach”, Society & Natural Resources, Vol. 26 No.1

BEVAOLA Kusumasari, Quamrul Alam and Kamal Siddiqui, Resource capability for local government in managing disaster, Disaster Prevention and Management, Vol. 19 No. 4, 2010

BOSHER, Lee (2008), “The need for built in resilience”, in Boshier, L. (Ed.), Hazards and the Built Environment-Attaining Built-in Resilience, Routledge, London and New York, NY

BÜYÜKKARACIĞAN, Naci.(2016), Türkiye’ de Yerel Yönetimlerde Kriz ve Afet Yönetim Çalışmalarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi Sayı: 12

CHAMİNDİ Malalgoda, Dilanthi Amaratunga and Richard Haigh, Overcoming challenges faced by local governments in creating a resilient built environment in cities, Disaster Prevention and Management, Vol. 25 No.5, 2016

CİGLER, Beverly .A. (1987), “Emergency management and public administration”, in Charles, M.T. and Kim, J.C.K. (Eds), Crisis, Management: A Case Book, Thomas, Springfield, MO

ERKAL Tevfik, Mehmet Değerliyurt, Türkiye’de Afet Yönetimi, Eastern Geographical Review 22

BRIONES, Fernando, Ryan Vachon and Michael Glantz, Local responses to disasters: recent lessons from zero-order responders, Disaster Prevention and Management: An International Journal, Vol. 27 Iss 5

Doğal Afetlerle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü Ve Kapasite Sorunları: Esnek Şehir Uygulaması

GODSCHALK, David R. (1988), "Rebuilding after hurricane Frederick", in Charles, M.T. and Kims, J.C.K. (Eds), *Crisis Management: A Case Book*, Thomas, Springfield, IL

GUNDERSON, Nguyen L. (2010), "Ecological and human community resilience in response to natural disasters", *Ecology and Society*, Vol. 15 No. 2

HAIGH, Richard and Amaratunga, Dilanthi (2011), "Introduction", in Amaratunga, D. and Haigh, R. (Eds), *Post Disaster Reconstruction of the Built Environment: Rebuilding for Resilience*, Willey-Blackwell, Oxford

HOSSAIN, Faruque (2011). Disaster management in Bangladesh: Regulatory and social work perspectives. *Journal of Comparative Social Welfare*, 27(1)

ISAHAQUE Ali, Zulkarnain A. Hatta, Azlinda Azman.(2014), *Transforming the Local Capacity on Natural Disaster Risk Reduction in Bangladeshi Communities: A Social Work Perspective*, *Social Work&Policy*, Volume8, Issue1,February

LABADİE John R.(1984), *Problems in Local Emergency Management*, *Environmental Management* 8(6): November

KIZILOĞLU Fatih, Mustafa Okuroğlu ve Örüng İbrahim. (2006), *Kırsal Yerleşimler ve Doğal Afetler*, GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 23, (2)

McENTIRE, David (1999), "Issues in disaster relief: progress, perpetual problems and prospective solutions", *Disaster Prevention and Management*, Vol. 8, No:5

NORRIS, Fran H. , Stevens, Susan P. , Pfefferbaum, Betty, Wyche, Karen F. and Pfefferbaum, Rose L. (2008), "Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness", *American Journal of Community Psychology*, Vol. 41 No,1-2

PERRY, Ronald W. and Mushkatel, Alvin H. (1984), Disaster Management: Warning Response and Community Relocations, Quorum, Westport, CT

Resmi Gazete, 08.05.1988

DE LOTTO, Roberto, Veronica Gazzola Cecilia Morelli di Popolo & Elisabetta Maria Venco(2017), From Resilience to flexibility: Urban Scenario to Reduce Hazard, Int. J. Sus. Dev. Plann. Vol. 12, No. 4

PERRY, Ronald W..(2003), Incident management systems in disaster management, Disaster Prevention and Management, Volume:12, Number:5

SOLWAY, Louis (2004), “Reducing the effect of natural hazards on urban areas”, in Casale, R. and Margottini, C. (Eds), Natural Disasters and Sustainable Development, Springer, Berlin

TERCAN, Binali.(2018), Türkiye’de afet politikaları ve kentsel dönüşüm, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5)

UN-ISDR (2012), How to Make Cities More Resilient: A Handbook for Local Government Leaders, United Nations, Geneva.

VALLANCE, Suzanne and Love, Robert (2013), “The role of communities in post disaster recovery planning: a diamond harbour case study”, Lincoln Planning Review, Vol. 5, No 1-2

WOLENSKY, Robert P. and Wolensky, Kenneth C. (1990), “Local government's problem with disaster management: a literature review and structural analysis”, Policy Studies Review, Vol. 9 No.4

“The CityStrength Diagnostic” Esnek Şehirler Programı, <http://www.idemahaber.com/the-citystrength-diagnostic-esnek-sehirler-programi/>

